

((اگر محافط نظامی (پدافند غیر عامل) نباشد، تمامی دست‌آورد های فزاینده، اقتصادی، علمی و سیاسی در یک نصف روز به در می‌رود)) مقام معظم رهبری (مدظله)

دانستنی هایی مختصر از پدافند غیر عامل

با توجه به اهمیت موضوع پدافند غیر عامل و همچنین نامگذاری هفته پدافند غیر عامل (۵ الی ۱۱/۸/۱۳۹۱) بر آن شدیم تا اطلاعاتی هر چند کوتاه در این حوزه به خوانندگان محترم ارائه نموده و نیز با اهمیت روز افزونی که این موضوع چه در داخل کشور و چه در کشورهای دیگر پیدا می نماید، ضمن آشنایی کارشناسان و کارکنان محترم با این مهم به توضیحی چند در این خصوص بپردازیم.

اطلاعات این مقال از کتاب "دانستنی های پدافند غیر عامل" تدوین شده توسط آقای حمید اسکندری - ویرایش سوم، تابستان ۱۳۹۱- (با اندکی تغییر توسط گردآورنده) انتخاب گردیده است.

پدافند غیر عامل (Passive Defence) چیست؟

به مجموعه اقداماتی اطلاق می گردد که مستلزم به کارگیری جنگ افزار نبوده و با اجرای آن می توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیر نظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد. بطور کلی هدف از پدافند غیر عامل، ایجاد بازدارندگی بسورت موثر در برابر دشمن می باشد.

جهت آشنایی با مفاهیم رایج و بعضی آسیب پذیری ها می توان موارد ذیل را مورد توجه قرار داده و بعضا با مشاهده و تعمیم آن به محیط کاری خویش آشنایی بیشتری با موضوع پیدا نمود:

- ۱ - **بازدارندگی:** تدابیری است که با استفاده از وسایل روانی به جای ابزار فیزیکی از بروز جنگ ها جلوگیری می کند، توانایی های بازدارندگی، توانایی های دفاعی را تقویت می کند و توانایی های دفاعی نیز به نوبه خود به بازدارندگی کمک می کند.
- ۲ - **آمادگی:** مجموعه اقداماتی است که توانایی جامعه را در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران افزایش می دهد. آمادگی شامل جمع آوری اطلاعات، پژوهش، برنامه ریزی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزشی، تامین منابع، تمرین و مانور است.
- ۳ - **آمایش:** تنظیم و برنامه ریزی کمی و کیفی یک محل با در نظر داشتن شرایط و عوامل سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، اقلیمی در سطح کلان و گسترده می باشد. از مهمترین ویژگی های آن نگرش همه جانبه به مسائل، آینده نگری و دوراندیشی و نتیجه گیری های مکانی از محتوای استراتژی توسعه ملی می باشد.
- منظور از آمایش سرزمینی تنظیم سه عنصر فضا، انسان و فعالیت برای رسیدن به مطلوب ترین توزیع ممکن جمعیت از طریق بهترین شکل توزیع فعالیت اقتصادی و اجتماعی در پهنه سرزمین است.
- ۴ - **استتار و اختفاء:** فن و هنری است که با استفاده از وسایل طبیعی و یا مصنوعی، امکان کشف و شناسایی نیروها، تجهیزات و تاسیسات را از دیدبانی، تجسس و عکس برداری دشمن تقلیل داده و یا مخفی داشته و حفاظت نماید. مفهوم کلی استتار، هم رنگ و هم شکل کردن تاسیسات، تجهیزات و نیروها با محیط اطراف می باشد.
- ۵ - **استحکامات:** ایجاد هرگونه حفاظتی که در مقابل اصابت مستقیم بمب، راکت، موشک، گلوله، توپخانه و یا ترکش آنها مقاومت نموده و مانع صدمه رسیدن به نفرات، تجهیزات و یا تاسیسات گردیده و اثرات ترکش و موج انفجار را بطور نسبی خنثی نماید.
- ۶ - **امنیت رایانه:** تلاش برای ایجاد یک بستر امن رایانه ای می باشد و طراحی آن بگونه ای است که فقط امکان انجام اقدامات مجاز در آن وجود داشته باشد که شامل تعیین و اجرای یک سیاست امنیتی می باشد.
- ۷ - **آسیب پذیری:** میزان خسارات و صدمات ناشی از عوامل و پدیده های بالقوه و بالفعل خسارت زا نسبت به نیروی انسانی، تجهیزات و تاسیسات با شدت صفر تا صد درصد را آسیب پذیری گویند.

در این جا ذکر این نکته ضروری است که پدافند غیر عامل (Passive Defence) نباید با پدافند عامل (Active Defence) اشتباه گرفته شود. پدافند عامل استفاده تمام عیار از تجهیزات نظامی بصورت مستقیم در جهت رویارویی با مهاجم بوده و در زمان هجوم بیگانه مورد استفاده قرار می گیرد، حال اینکه پدافند غیر عامل شامل ایجاد شرایطی و اتخاذ تدابیری است که در زمان صلح اندیشیده شده تا در زمان تهدید آسیب پذیری کمتری داشته باشیم.

طبقه بندی مراکز در حوزه پدافند غیرعامل:

بطور کلی و از منظر پدافند غیرعامل مراکز از نظر اهمیت به ۳ دسته تقسیم می شوند:

- ۱ - **مراکز حیاتی:** مراکزی هستند که در صورت انهدام کل و یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات جدی و مخاطره آمیز در نظام سیاسی، سامانه های هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی و اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیر گذاری سراسری در کشور گردد.
- ۲ - **مراکز حساس:** مراکزی هستند که در صورت انهدام کل و یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات جدی و مخاطره آمیز در نظام سیاسی، سامانه های هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی و اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیر گذاری منطقه ای در کشور گردد.
- ۳ - **مراکز مهم:** مراکزی هستند که در صورت انهدام کل و یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات جدی و مخاطره آمیز در نظام سیاسی، سامانه های هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی و اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیر گذاری محلی در کشور گردد.

نقش و اهمیت پدافند غیرعامل در طرح های دفاعی چگونه است؟

پدافند غیرعامل به سبب افزایش توان بازدارندگی، نقش ممتازی در کاهش احتمال آغاز درگیری های نظامی داشته و در صورت پیاده سازی صحیح، خواهد توانست آثار مخرب جنگ های احتمالی پیش رو را تقلیل دهد. از این رو دارای نقش و اهمیت بسیار زیادی بوده که برخی از آنها به شرح ذیل است:

- ۱ - پدافند غیرعامل بستر مناسب توسعه پایدار کشور است.
- ۲ - پدافند غیرعامل هم راستا با سیاست های تنش زدای است.
- ۳ - پدافند غیرعامل پایدارترین و ارزانترین روش دفاعی است.
- ۴ - پدافند غیرعامل مناسب ترین راه کار افزایش آستانه مقاومت ملی است.
- ۵ - پدافند غیرعامل پشتوانه اقتدار ملی است.
- ۶ - پدافند غیرعامل یکی از مهمترین ابزارهای بازدارندگی است.
- ۷ - پدافند غیرعامل بهترین و مناسبترین شیوه کاهش مخاطرات و کاهش آسیب پذیری است.
- ۸ - پدافند غیرعامل صلح آمیزترین روش دفاع است.
- ۹ - پدافند غیرعامل فطری ترین عنصر دفاعی بشر در برابر تمام حوادث است.
- ۱۰ - و

ماموریت پدافند غیرعامل کشور چیست؟

الف: کاهش آسیب پذیری و افزایش زیرساخت های ملی و مراکز حیاتی، حساس و مهم کشور در مقابل تهدیدات خارجی و با تاکید بر ایجاد عزم ملی و باور عمومی جامع از طریق فرهنگ سازی، سیاست گذاری، طرح ریزی، برنامه ریزی راهبردی، تدوین ضوابط، دستورالعمل های تخصصی، افزایش آستانه تحمل ملی در برابر تهدیدات و افزایش هزینه تهاجم دشمن با قابلیت هدایت بخش های کشوری و لشکری در جهت رعایت اصول پدافند غیرعامل و نظارت بر اجرای آن.

ب: اداره امور مردم و تداوم خدمات در شرایط جنگ و تسهیل کننده و استمرار بخش خدمات عمومی در شرایط تهدید دشمن.

ج: تعامل سازنده و پیش برنده با بخش های کشوری و لشکری در خصوص اعمال تدابیر دفاعی امنیتی و نهادینه سازی دکترین پدافند غیرعامل مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی و نظارت و حصول اطمینان از اجرا.

د: بررسی شناخت محیط و تدوین رابدها، سیاست ها، خط مشی ها، ضوابط، دستورالعمل های عمومی و تخصصی در زمینه پدافند غیرعامل و نظارت بر اجرای آن.

و: مدیریت بحران ناشی از جنگ.

کارکردهای عمده پدافند غیر عامل چیست؟

نمودار زیر از مفاهیم استخراج شده از سیاست های کلی نظام در مورد پدافند غیر عامل استخراج گردیده که بصورت نمودار نمایش داده می شود:

اصول پدافند غیر عامل

اصول پدافند غیر عامل مجموعه اقدامات بنیادی و زیربنایی است که در صورت به کارگیری می توان به اهداف پدافند غیر عامل از قبیل تقلیل خسارات و صدمات، کاهش قابلیت و توانایی سامانه های شناسایی اهداف، هدف یابی و دقت گیری تسلیحات آفندی دشمن و تحمیل هزینه بیشتر به وی نائل گردد. عمده این اهداف شامل موارد ذیل بوده که به صورت جدول نمایش داده می شود. لازم به یادآوری است که هرکدام از این عناوین دارای زیر شاخه هایی نیز می باشند که در این مقال نمی گنجد:

با امید به مفید بودن این مختصر، جهت کسب اطلاعات بیشتر در این حوزه به منبع اصلی این نوشته (اشاره شده در ابتدای مطلب) مراجعه شود.

گردآوری:

سید مصطفی صانعی الموسوی

(دفتر مرکزی حراست)

انتخاب عرصه های ایمن در جغرافیای کشور
تعیین مقیاس بهینه استقرار جمعیت و فعالیت در فضا
پراکندگی در توزیع عملکردها متناسب با تهدیدات و جغرافیا
انتخاب مقیاس بهینه از پراکندگی و توجیه اقتصادی پروژه ها
کوچک سازی و ارزان سازی و ابتکار در پدافند غیر عامل
مقاوم سازی استحکامات و ایمن سازی سازه های حیاتی
موازی سازی سیستم های پشتیبانی وابسته
مکان یابی استقرار عملکردها
مدیریت بحران دفاعی در صحنه ها
استمرار و نامرئی سازی
کاور کردن سیستم اطلاعاتی دشمن
اختفاء با استفاده از عوارض طبیعی
پوشش در همه زمینه ها
فرب، ابتکار عمل و تنوع در کلیه اقدامات
حفاظت اطلاعات سیستم های حیاتی و مهم
تولید سازه های دو منظوره (موانع)